

Dielčie oslabenie výkonu

Eliášová

Úvod.

Mnoho detí má už na začiatku školskej dochádzky problémy pri zvládaní základných školských zručností. Je to prvé stretnutie s neúspechom pre deti aj rodičov. Rodičia v prvej fáze pripisujú neúspech deťom – ich lenivosti, nedostatočnému sústredeniu a často i nedostatku inteligencie. Reakcie detí na neúspech a tlak zo strany rodičov a školy sú závislé od dispozícií. Dieťa samotné nedokáže určiť dôvod svojich neúspechov. Je zmätené, bezradné. Napriek veľkému úsiliu nedosahuje uspokojujúce a primerané výsledky. Po určitom individuálne dlho trvajúcim čase nastupuje u detí negatívne prežívanie každodenných neúspechov a sklamaní. Najčastejšími prejavmi sú odmietanie učenia, strata sebadôvery, zdravotné, výchovné a psychické problémy. Rodičia nie vždy dokážu posúdiť problém objektívne. Je úlohou odborníkov hľadať jeho príčiny. Špeciálne pedagogická diagnostika detí so vzdelávacími problémami sa sústreďuje na zisťovanie úrovne funkcií, ktoré sú nevyhnutné pre plynulé osvojovanie si školského trívia. Najpoužívanejšie sú testy zostavené profesorom Matějčekom. Tieto neuvádzam, nakoľko sú podrobne rozpracované v každej odbornej publikácii zaoberajúcej sa poruchami učenia. Budem sa zaoberať menej známym spôsobom na zistenie príčiny školských neúspechov detí. Ide o metódu nazývanú dielčie výkonu (DOV).

Vymedzenie pojmu dielčie oslabenie výkonu

Dielčie oslabenie definovala detská psychologička Brigitte Sindelarová ako oslabenie dielčích úkonov mozgu. Dielčie úkony mozgu sú tie schopnosti, ktoré človeku umožňujú spoznávať a chápať okolie. Sú dôležité pri učení sa nielen školských zručností ako sú čítanie, písanie a počítanie ale aj v ostatných životných situáciách. V prípade, že tieto úkony neprebiehajú dokonale, hromadia sa chyby, spôsobujúce dielčie oslabenie výkonu, ktoré často býva hlavným dôvodom ťažkostí dieťaťa. Deti s výbornými intelektovými schopnosťami musia často vynakladať neúmerné úsilie na zvládnutie bežných školských požiadaviek. Podľa teórie dielčieho oslabenia výkonu je to spôsobené tým, že funkčné mozgové centrá nie sú navzájom správne prepojené. Mozog má pri narodení všetky bunky. V priebehu rokov sa medzi nimi vytvárajú nervové spojenia. V prípade, že tieto sa nevytvoria dostatočne, prichádza k dielčímu oslabeniu výkonu. Na vysvetlenie – u detí, ktoré majú jednotlivé oblasti mozgu správne prepojené, aktívne spojenie prebieha rýchle po stabilizovaných dráhach. V opačnom prípade zaznamenaný vnem nekontrolovane prehľadáva rôzne oblasti mozgu, čo je činnosť časovo náročná a pre dieťa unavujúca. Zvýšená unaviteľnosť je pre deti s dielčím oslabením výkonu typická. Ich mozog pracuje sústredene a preto sa extrémne rýchlo unaví. Predstavme si, koľko jednotlivých úkonov vyžaduje písanie na diktát. Dieťa musí počúvať diktovaný text a pritom odfiltrovať iné zvuky. Diktovanú vetu vnímať, porozumieť obsahu a zapamätať si ju. Rozložiť ju na slová, slová na hlásky a tieto presne rozpoznať. Hlásky previesť do písmen, zapísať ich v správnom poradí. Musí poznať

gramatické pravidlá a vedieť ich použiť pri plynulom písaní. Stačí, ak v tomto zložitom postupe je jedna zložka oslabená a výkon dieťaťa nezodpovedá ním vynaloženej námahe. Toto bol jeden z mnohých príkladov na zložité mechanizmy podieľajúce sa na pre mnohých nenáročných činnosti . písaní. Príčiny dielčieho oslabenia výkonu sú v širšom kontexte zhodné s príčinami vývinových špecifických poruchách učenia. Dielčie oslabenie výkonu a vývinové špecifické poruchy učenia sú spôsobené dysfunkciou centrálného nervového systému podmienené dedičnosťou alebo ako následok ťažkého pôrodu. Doktorka Sindelarová, detská psychologička, prezentuje názor, že v minulosti bol výskyt DOV rovnaký ako dnes. Rozdiel vidí v tom, že spôsob života v predchádzajúcich rokoch bol od dnešného odlišný a deti svoje oslabenie odtrénovali prirodzeným spôsobom. Stačí si spomenúť na hry, ktoré sa deti bežne hrávali. Dnešok deťom neposkytuje možnosť tráviť voľný čas takýmito hrami. Sú otupované optickými a sluchovými vnemami na úkor voľného pohybu. Tieto a iné faktory posilňujú dedičné dispozície dielčieho oslabenia výkonu. Doktorka Sindelarová rozdelila oslabenie do piatich oblastí podľa toho, ktorú funkčnú oblasť postihuje.